

ÇOCUKLARIMIZIN BUGÜNÜ VE YARINI İÇİN OKUL YEMEĞİ HEMEN ŞİMDİ!

Beslenme, her bireyin sağlıklı gelişimi ve yaşam kalitesi için temel bir gereksinimdir. Başta çocuklar olmak üzere, yeterli ve dengeli beslenmek herkes için temel bir insan hakkıdır. Çocukların sağlıklı bir şekilde büyüebilmeleri için bu hakkın sağlanması gerekmektedir. Ancak ne yazık ki, ülkemiz de dâhil olmak üzere çok sayıda ülkede hala birçok çocuk yoksulluk sebebiyle yetersiz beslenme ve açlıkla mücadele etmektedir. Yetersiz beslenme bireyin gereksinim duyduğu besin öğelerinin (protein, enerji, vitamin ve mineraller) yeterli miktarda veya dengeli bir şekilde alınmaması sonucu ortaya çıkan bir durumu ifade eder. Ayrıca, temiz ve içilebilir suya erişememe ve açlık, çocukların üzerinde fiziksel, zihinsel ve ruhsal olarak olumsuz etkilere neden olmaktadır. Yapılan çalışmalar, yetersiz ve dengesiz beslenen öğrencilerin dikkat sürelerinin kısaldığını, algılamalarının azaldığını, öğrenmede güçlük ve davranış bozuklukları yaşadıklarını, okul devamsızlık sürelerinin uzadığını ve okul başarılarında azalma olduğunu ortaya koymaktadır. Ülkemizde ilgili politikaların geliştirilmemesi sonucunda ortaya çıkan gelir dağılımındaki eşitsizlikler, yoksulluk, işsizlik, yüksek enflasyon, gıda kalitesizliği ve güvencesizliği neticesinde birçok aile için sağlıklı ve besin değeri yüksek gıdalara erişim zorlaşmıştır. Yüksek enflasyon sebebiyle son yıllarda her üründe olduğu gibi gıda fiyatları da katlanarak artmıştır. DİSK-AR verilerine göre en yoksul yüzde 20'lik gelir grubunun gıda enflasyonu Aralık 2023 itibariyle yüzde 105,5'tir. İstanbul Bilgi Üniversitesi öğretim üyelerinin gerçekleştirdiği Çocuğun İyi Olma Hali İstanbul Araştırması (2023) bulgularına göre en yoksul ailelerde haftada en az iki kere et yiyebilen çocukların oranı %13, aynı sıklıkta balık yiyebilen çocukların oranı ise %2'dir. İPA verilerine göre Ekim 2023 itibariyle okul çağındaki çocukların da en az dörtte birinin okula aç gittiği tahmin edilmektedir. İçerisine sürüklendiğimiz gıda krizinden en çok ve kalıcı şekilde çocuklar etkilenmiştir. Eğitim İzleme Raporu 2023 verilerine göre önceki yıl eğitime kayıtlı olan en az 20 bin öğrenci okulu bırakmıştır.

Gıda güvencesizliği, bir kişinin veya bir ailenin ihtiyacı olduğu zaman kaliteli ve besleyici gıdaya erişememesi ve satın alamaması demektir. Bu durum sağlıklı ve dengeli beslenmenin yerini **yetersiz beslenmeye** bırakmasına neden olur. Yoksul aile çocuklarında yetersiz beslenme, sadece fiziksel sağlıkla sorunları yaratmaz, aynı zamanda bu çocukların eğitim potansiyelini, öğrenme kapasitesini ve genel yaşam kalitesini de etkilediği de bir gerçektir. Çocukların yetişkin olduklarında da sağlık sorunları ve kapasite yetersizliğine neden olacaktır. Ayrıca yetersiz beslenme, bebek ve çocuk ölümlerine neden olur. Yine Dünya Sağlık Örgütü, yetersiz beslenmenin vücudun bulaşıcı hastalıklara karşı olan direncinin önemli ölçüde azalmasına, gelişim geriliğine neden olduğunu açıklamıştır. **Öğrenme gücünün en önemli nedeni yetersiz beslenmedir.** Uluslararası araştırmalar, öğrenme gücü çekenlerin; obezite, kabızlık, damar sertliği ve diyabet dahil olmak üzere sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kaldığını belirtiyor. **Bununla birlikte, öğrenme gücü çeken pek çok kişi öğrenme yoksulluğu ile karşı karşıyadır.** Öğrenme gücü olan kişilerin kötü beslenme alışkanlıklarına sahip olma olasılığı daha yüksektir. Araştırmalar, öğrenme gücü olan kişilerin genel nüfusa göre yetersiz beslenme olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bu olguların arkasında birden fazla sebep yatmaktadır. Yoksul aileler çoğunlukla ucuz ve kolayca erişilebilir hazır gıdalara yönelirler.

Bu tür gıdalar genellikle yüksek şeker, tuz ve doymuş yağ içerir, ancak besleyicilik açısından düşüktür. Sınırlı besin çeşitliliğine sahip gıdaları tüketme eğiliminde olan ailelerin sağlıklı gıdalara erişimde zorluk, beslenme konusundaki bilgi eksikliği (ve dolayısıyla işlenmiş gıdaların aşırı tüketimi ve meyve-sebze eksikliği), gıda hazırlama becerileri konusundaki bilgi eksikliği ve sağlık okuryazarlığında yetersizlik gibi faktörler yetersiz beslenmelerine katkıda bulunur.

Birçok ülkede çocukların temel günlük beslenmelerine destek olmak için okul yemeği programları uygulanmaktadır. Bu programların okullaşmayı arttırdığı, özellikle kız çocuklarının okullaşmasına olumlu etkisi olduğu, ani ekonomik krizlerin yarattığı şoklarda çocukları okulda tutan bir sosyal destek işlevi gördüğü, yani toplumun en kırılgan kesimlerine bir sosyal koruma ağı olarak işlediği birçok çalışmada ortaya konmuştur. Son yapılan araştırmalar da okul çağındaki çocukların en az yarısının okula aç gittiğini göstermektedir. Çocukların okulu bırakmasının çocuk açlığının artmasına, çocukların okuldan alınmasına, çocuk işçiliğinin artmasına ve erken yaşta evlilikler gibi birçok soruna neden olduğu görülmektedir. Okul yemeği programlarının uygulandığı ülkelerde, bu programın çocuk yoksulluğuna, okul terki ve devamsızlığın azaltılmasına, akademik başarının artırılmasına, cinsiyetten kaynaklı ayrımcılığın, eşitsizliğin ortadan kaldırılmasına etkisi, ulusal ve uluslararası kurumların yaptığı çalışmalarla ortaya konmuştur. Sonuç olarak, Türkiye'de beslenme yetersizliği sorunu, çocukların sağlığı ve geleceği üzerinde ciddi ve kalıcı olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu sorunun çözülmesi, sağlıklı ve başarılı bir neslin yetişmesi için elzemdir. Yeterli besin tüketemeyen çocuklarda hem fiziksel hem de zihinsel gelişimlerini etkileyecek önemli sorunlar ortaya çıkar. Yetersiz beslenme, çocuklarda boy kısalığı (bodurluk), düşük kiloya (zayıflık), zayıf bağışıklık sistemi, öğrenme güçlükleri, konsantrasyon eksikliği ve genel bilişsel gelişimde gerilik, demir eksikliği anemisi, enerji eksikliği, davranışsal sorunlar, huzursuzluk ve hiperaktivite, kas dokusunun kaybına ve zayıflaması, ciltte kuruluk, saç dökülmesi, saçın matlaşması ve renk değişiklikleri, gece körlüğü ve ilerleyen yaşlarda kalp hastalığı, diyabet ve diğer kronik hastalıkların riskini artırabilir.

Yetersiz beslenmeye erken müdahale ve doğru beslenme stratejileri ile bu olumsuz etkilerin önlenmesine veya tersine çevrilmesine yardımcı olabilir. Erken müdahale konusunda öncelikli olarak ve hızlıca yapılması gereken ise okul yemeği projesinin hayata geçirilmesidir.

Beslenmenin temel bir hak olduğu hatırlanmalı, kamu kurumları sorumluluklarını yerine getirmelidir. Anne karnından itibaren özellikle 18 yaşına kadar her çocuğun temel hakkı olan sağlıklı beslenmeyi sağlamak ilgili kamu kurumlarının sorumluluğundadır. Okul yemeği programları yoluyla okul çağındaki çocuklara ücretsiz gıda ve beslenme desteğinin kamu kurumlarının politika önceliği olması son derece ivedidir. Ancak takip edilen politikalara bakıldığında okul yemeği programlarının kamu gündeminin dışında bırakıldığı, henüz Şubat 2023'te başlatılan anaokullarına besin desteği hizmetinin bile ekonomik koşullar gerekece gösterilerek geri çekildiği görülmektedir. Öte yandan, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yayınlanan 160 sayfalık "Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2023-2028)" belgesinde okul çağındaki çocuklara ücretsiz gıda ve beslenme desteği yapılacağına dair bir ifade yer almamaktadır. Oysa Türkiye'nin 27 Ocak 1995'te onayladığı Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nde de belirtildiği üzere; "taraf devletler, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul eder. Ulusal durumlarına göre ve olanakları ölçüsünde ebeveynlerine ve çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere, çocuğun bu hakkının uygulanmasında yardımcı olmak amacıyla gerekli önlemleri alır ve gereksinimi olduğu takdirde özellikle beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları uygularlar"(Madde 27/3). İşte Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmenin bu ilişkin maddesine dayanarak tüm kademelerdeki okullarda eğitim gören bütün çocuklarımıza ayırım yapılmaksızın ücretsiz bir öğün yemek ve temiz su temininin sosyal devletin görevi olduğunu hatırlatmak isteriz.

Çocuklarımız başta olmak üzere yoksulluk ile ilişkili olarak yetersiz beslenme ve açlık sorunu yaşayan kesimlere yönelik bir ‘‘kamusal destek programı ‘‘ acilen uygulamaya konulmalıdır diyoruz. Başta hükümet olmak üzere tüm bileşenler, yetersiz beslenme ile mücadelede sorumluluk almalı ve devlet okullarında ücretsiz beslenme birincil öncelikli mesele olarak görülmelidir.

Okul Yemeği Programı (OYP) neden önemli?

OYP yetersiz beslenen çocuklar için bu kadar kritik olmasının önemi, birçok araştırma ve çalışma ile ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışmalar, OYP’ni çocukların sağlığı, eğitimi ve genel refahı üzerindeki olumlu etkileri olduğunu ortaya çıkarmakla birlikte yoksulluğun çocukların üzerindeki etkisini azaltmada önemli bir adım olduğunu da göstermektedir.

Türkiye’nin 1995 yılında imzaladığı ‘‘Çocuk hakları sözleşmesi’’nin 24. Maddesi ‘‘Temel sağlık hizmetleri çerçevesinde ve başka olanakların yanı sıra, kolayca bulunabilen tekniklerin kullanılması ve besleyici yiyecekler ve temiz içme suyu sağlanması yoluyla ve çevre kirlenmesinin tehlike ve zararlarını gözönüne alarak, hastalık ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele edilmesi’’ diyerek çocukların beslenme hakkını güvence altına alır.

Yetersiz beslenme, temel bir insan hakkı olan yeterli gıda ve beslenme hakkının ihlal edilmesidir.

Bir ülkenin çocuklarının yetersiz beslenmesi, sadece bireylerin değil, tüm toplumun ve ülkenin geleceğini de etkiler. Yetersiz beslenmeyle mücadele hem bireysel hem de toplumsal kalkınma için kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle, kamunun, yerel yönetimlerin, ilgili kuruluşların ve toplumun bu konuda önleyici ve etkili politikalar geliştirmesi gerekmektedir.

Yetersiz beslenen çocuklar için okul yemeği programları hayati bir öneme sahiptir. Bu programlar, çocukların fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişimleri üzerinde olumlu etkiler sağlamakla birlikte diğer yönden katkıları da aşağıdaki gibidir.

- 1. Yoksulluğunun Çocuklar Üzerindeki Etkisinin Önlenmesi:** yoksul ailelerin çocuklarına yeterli beslenme sağlamalarına destek olarak çocukların eğitime devamlılığı teşvik eder, sağlık maliyetlerini azaltır, akademik performansı artırır, aile bütçesine destek olarak çocuk yoksulluğunun ve toplumsal eşitsizliklerin azaltılmasında kritik bir öneme sahip olan bu programlar, uygulama koşullarına bağlı olarak farklı etkinlikler gösterebilir.
 - **Çocuk İşçiliğinin azaltılması:** OYP yoksul aileler için ekonomik bir avantaj oluşturabilir. Aileler, çocuklarını okula göndererek hem onların beslenme ihtiyaçlarını karşılamış olurlar hem de onlara eğitim fırsatı sağlarlar. Bu, ailelerin çocuklarını çalıştırmak yerine okula göndermelerini teşvik etmek konusunda öznel bir etkiye sahip olabilir.
 - TÜİK verilerine göre çocuk işçiliği oranı yüzde 22.1
- 2. Beslenme Durumunun İyileştirilmesi:** Okul yemeği programları, yetersiz beslenen çocukların alamadığı besin maddelerini sağlayarak çocukların genel beslenme ve sağlık durumunu iyileştirebilir ve ilerleyen yıllarda yaşayacağı hastalıkların önüne geçerek sağlık harcamalarını azaltabilir.

3. **Bilişsel Gelişimin Desteklenmesi:** Yeterli beslenmeyen çocuklar, bilişsel gelişimde gerilik yaşayabilirler. Dengeli ve düzenli yemekler, çocukların konsantrasyonunu, öğrenme yeteneğini ve akademik başarılarını artabilir.
4. Türkiye matematikte 37 OECD ülkesi arasında 32. sırada PISA 2022'ye Türkiye'den katılan çocukların yüzde 19,2'si, yani 5 öğrenciden 1'i, para eksikliği nedeniyle **HAFTA EN AZ BİR KEZ YEMEK YEMEDİKLERİNİ** bildiriyor.
5. **Fiziksel Gelişim:** Yetersiz beslenen çocuklar, büyüme ve gelişim geriliği riski altındadır. Okul yemeği programları, bu riski azaltabilir.
6. **Okula Devamın Teşvik Edilmesi:** Yemek programları, özellikle yetersiz beslenen çocuklar için okula gelmek için ek bir motivasyon kaynağı olabilir. Bu sayede, bu çocukların okulda daha fazla zaman geçirmesi ve eğitim olanaklarından yararlanması teşvik edilir.
 - o Eğitim Reformu Girişimi (ERG) tarafından hazırlanan "Eğitim İzleme Raporu 2023" raporunu hatırlayalım. **Rapora göre, 442 bin 643 çocuk zorunlu eğitimin dışında** kaldı, önceki yıl eğitime kayıtlı olan en az 20 bin öğrenci de okulu bıraktı.
7. **Psikolojik ve Sosyal Faydalar:** Yetersiz beslenen çocuklar, yetersiz enerji nedeniyle sosyal etkileşimlerde bulunmaktan kaçınırlar. Okul yemeği programları, çocukların enerji seviyelerini artırarak onların sınıf içi ve sınıf dışı aktivitelere daha aktif katılımlarını teşvik edebilir.
8. **Eşitsizliklerin Azaltılması:** Okul yemeği programları, toplumdaki eşitsizlikleri azaltmada önemli bir rol oynar. Yoksul ve yetersiz beslenen çocuklara yönelik bu tür programlar, onların daha avantajlı akranlarıyla aynı fırsatlara sahip olmalarına yardımcı olabilir.
9. **Ailelere Destek:** Yetersiz beslenen çocukların aileleri, genellikle ekonomik sıkıntılar yaşayan ailelerdir. Bu programlar, ailelere ekonomik olarak da destek sağlar ve çocuklarına sağlıklı yemek sunma yüklerini hafifletir.
10. **Sağlıklı Beslenme Alışkanlıklarının Kazandırılması:** Okul yemeği programları, çocuklara dengeli beslenmenin önemini öğretme fırsatı sunar. Bu, yetersiz beslenen çocuklar için özellikle değerlidir çünkü bu alışkanlıklar, yetişkinlik dönemlerine de taşınabilir.

Gıda krizinin derinleştiği bu dönemde biz "İstanbul Okul Yemeği Koalisyonu" olarak tüm bileşenlerimizle birlikte siyasal iktidara, muhalefet partilerine ve ilgili kamu kurumlarına sesimizi duyurmaya devam edeceğiz. Son derece önemli olan bu meselenin çözümüne katkı sunmak için 21/22 Eylül'de Ankara'da Türkiye Okul Yemeği Koalisyonu olarak tüm bileşenlerimiz başta olmak üzere destek olan kurum ve kişilerin katılımıyla bir çalıştay yapacağımızı belirtmek isteriz. Değerli basın ve kamuoyu hep birlikte çocuklarımızın bugününe ve geleceğine sahip çıkalım, yapılan çalışmaların takipçisi olalım ve birlikte çözüm üretelim.

[#TürkiyeOkulYemeğiKoalisyonu](#)

[#OkullardaBirÖğünÜcretsizYemek](#)

İstanbul Okul Yemeği Koalisyonu Bileşenleri

- 1- Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (Eğitim Sen İstanbul Şubeler Platformu)
- 2- Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneđi (İstanbul Bahçeşehir ve Göktürk Şubeleri)
- 3- Türk Tabipler Birliđi (İstanbul Tabip Odası)
- 4- Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (İstanbul Şubeler Platformu)
- 5- TMMOB Gıda Mühendisleri Odası (İstanbul Şubesi)
- 6- Öğrenci Veli Derneđi (Veli Der) Genel Merkez
- 7- Halk Sağlığı Uzmanları Derneđi (İstanbul Şubesi)
- 8- Derin Yoksulluk Ağı
- 9- Sulukule Gönüllüleri Derneđi
- 10- Adil Gıda Topluluđu
- 11- Hacer Foggo (Derin Yoksulluk Ağı Kurucusu)
- 12- Suat Özçelebi (Siyasi Analist)